

Franckesche Stiftungen zu Halle

D. Joachim Langens, Der Theologischen Facultæt zu Halle Senioris, und des Semin. Theolog. Direct. Lebenslauf, Zur Erweckung seiner in der ...

Lange, Joachim

Halle, 1744

VD18 11409371

PROGRAMMA EPISTOLICVM AD STVDIOSAM IVVENTVTEM

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-176695

D. IOACHIMI LANGII,
FACULTATIS THEOLOG. SENIORIS ET SEMINARII
THEOLOG. DIRECTORIS,

PROGRAMMA EPISTOLICVM

AD

STVDIOSAM IUVENTVTEM,
IN ACADEMIA FRIDERICIANA SANCTAE
THEOLOGIAE STVDIIS ADDICTAM:

ET IN ILLA PRAECIPVE AD EOS, QVORVM PATRES,
TANQVAM

THEOLOGORVM PRIMORVM & SENI-
ORVM FILII,

IAM INDE A SECVLO DIMIDIO,
QVOD ACADEMIA, POST SOLEN-
NISSIMAM INITIATIONEM,
HOC ANNO SEMISE-
CVLARI

FELICITER COMPLET,

FILIOS SVOS, CEV ILLORVM NEPOTES,

IAM DVDVM MAGNO NVMERO AD EAM MISERVNT,
ET POSTHAC MISSVRI SVNT:

E QVIBVS PRAESENTES ET PROXIME AD-
VENTVROS AD LECTIONES SVAS PVBLICAS

ET PRIVATAS, SEMESTRI AESTIVO ET HIBERNO VOLEN-
TE DEO HABENDAS, QVAM HVMANISSIME
INVITAT.

HALAE MAGDEBVRGICAE ANNO MDCCXLIV.

D. IOACHIM LANGER

INSTITUT FÜR THEOLOGIE UND KIRCHENHISTORIE

VERGLEICHENDE THEOLOGIE

PROFESSOR

EPISCOPAL

VERGLEICHENDE THEOLOGIE

VERGLEICHENDE THEOLOGIE

VERGLEICHENDE THEOLOGIE

VERGLEICHENDE THEOLOGIE

VERGLEICHENDE THEOLOGIE

VERGLEICHENDE THEOLOGIE

VERGLEICHENDE THEOLOGIE

VERGLEICHENDE THEOLOGIE

VERGLEICHENDE THEOLOGIE

VERGLEICHENDE THEOLOGIE

VERGLEICHENDE THEOLOGIE

VERGLEICHENDE THEOLOGIE

VERGLEICHENDE THEOLOGIE

VERGLEICHENDE THEOLOGIE

VERGLEICHENDE THEOLOGIE

VERGLEICHENDE THEOLOGIE

Sapientissimum sane est Theandri nostri, beati D. MARTINI LUTHERI, consilium, quo is sub initium Opp. Tomi I. Altenb. ad sanctae Theologiae studia feliciter tractanda, haec tria requirit ac commendat subsidia, ORATIONEM, MEDITATIONEM, TENTATIONEM. Quae uti singula seorsum posita summi sunt momenti: sic coniunctim considerata, ex egregio suo, quo cohaerent, nexu & ordine longe maius ad huc pondus habent. Id quod ut paulo evidentius adpareat, primum MEDITATIO, in istorum medio collocata, quid in recessu habeat, est expendendum. Requirit ea *operam* cuiusvis Theologiae cultoris *propriam*, in diligentia ac iusta animi ac virium acceptarum applicatione, qua istae augentur, exserendam, sub se continens *auditionem* attentam, & *lectionem* frequentem, cum *repetitione* identidem resumenda coniunctam. Vtraque enim nisi meditationi subserviret, meditati deesset materia; vtpote ex *auditis* & *lectis* haurienda. Opera vero ista *audientis* & *legentis* propria si solitaria maneat, reliquorum subsidiorum praesidiis haud suffulta promotaque, *habitus* Theologiae *Pelagianum* exstruit, ab indole & virtute evangelica alienissimum, & eo minus ad vitam interne & externe recte instruendam

dam idoneum, quo magis inflat. Ad quem ne Theologiae cultor sola meditatione, ita cum subsidiis suis peculiaribus in *medio* constituta, praeceptis abripiatur, ei salutariter a dextra medetur ORATIO, a sinistra TENTATIO. Etenim evangelica orationis praxis tota versatur in viribus gratiae, in ordine verae conversionis ac renovationis e plenitudine IESV CHRISTI, per vñctionem SPIRITVS SANCTI recte admissam, hauriendis & fideliter collocandis. Qua ratione theologicae cognitionis habitus non manet ἀνθρώπου διδακτος, sed redditur Θεοδιδακτος, &, secundum definitionem Dannhauerianam, a me saepius commendatam, Θεοδιδακτος in *conscientia pura & animo devoto*. Quae genuina genuini habitus constitutio ut ad hanc formam emergat, eam non parum acuit ac promovet TENTATIO, seu ἀσκησις, ipsa exercitatio, qua, quae per salutarem theoriam recte digesta sunt, in quotidianum fidei ac vitae alimentum vsumque salutariter deducuntur. Quae praxis, tanquam alma *experientiae* mater, in studio theologico tantae est necessitatis, ut sine ea istius cultor similis sit alicuius opificii tironi, qui sine manuum applicatione, seu sine usu, qui vel solus *facit artificem*, solitario aurium & oculorum adminiculo ad istius magisterium contendere velit: porro non dissimilis illi, qui de rebus
sub

sub visum & gustum cadentibus, sine vtroque de iis e solo auditu, atque ita tanquam cæcus de coloribus, iudicare contendat. *Activa* vero ista tentatio, in perpetua fidei ac vitæ praxi posita, si genuina est ac constans, *passivam* e se gignit, ita comparatam, vt, quid *mysterium crucis* sit, per ipsam experientiam condoceat, inprimis *orationis* subsidio constanter instructa. O quam rara est *meditatio* vna cum subsidiis suis propriis, auditione, lectione ac repetitione! Quam plurimos enim in ista sibi ipsis adeo deesse, vt nequidem ad superficiariam rerum divinarum notitiam pertingant, manifestum est. Immo demus, eam in suo genere apud complures esse solidam, solitaria tamen, seu sine *orationis* & *tentationis* subsidiis sibi soli relicta, pro viva genuini christiani & Theologi persona, vix aliquod mortui simulacrum ostentat, nomine suo indignum.

Hiscæ præmissis, ad Vos, VIRI IUVENES, sacriori Theologiae studio dicati, mea se convertit oratio. Et primum quidem ad omnes ac singulos, quorum salus mihi officii & ecclesiae causa curae cordique est. O quam velim, vt consilio LVThERI saluberrimo, pro emphasi sua paucis declarato, morem geratis quam fidelissime, hac ratione Christo in ecclesia ipsius futuri πολύχαρτοι. Prelo certis de causis pro-

xime exhibet *Vitae meae* adhuc, quae DEI est gratia, superstitis brevis *delineatio*; prout eam posttatem *scholasticam*, primum in *academica* ad comparandum Theologiae habitum, deinde ad comparati applicationem in *munere scholastico*, *pastorali* iuncto, & tandem hic in *academico* in trigessimum sextum vsque annum per DEI gratiam transegi. Quam etsi nemini pro adaequata vitae ac studiorum norma exhibeo; utpote meae mihi tenuitatis multaeque imperfectionis demisse conscius: spero tamen, in ea non deesse, quae uti quam facillimae, ita etiam saluberrimae, sint imitationis. Cui si speciatim addatur promta admissio *Praemonitionis meae Antiberrenbutianae*, libello isti subiectae, & illis praecipue necessariae, qui mentis sunt Christo sincerius addictae, & ideo insidiis, quibus in transversum agantur, magis expositae; mihi & ipsis gratulabor de scriptionis istius labore non inutiliter collocato.

Compellationi huic generali, CIVES ac AMICI DILECTISSIMI, subiungo specialem ad eos, quorum parentes iam inde a *seculo dimidio* mei fuerunt auditores, qui (exceptis excipiendis,) sua se attentione & diligentia, vitaeque *ευταξία* mihi reddiderunt amabiles, & apud alios commendatione dignos. Quo-
rum

rum quantus sit numerus, vel inde poteritis colligere, si consideraveritis, ætatem meam septuagenaria iam quatuor annis maiorem, & munus meum didacticum, quod ut de schola Pomeraniae Coeslinensi non infrequenti nihil dicam, primum gessi in Gymnasio Berolinensium Fridericiano adeo frequenti, ut adultae aetatis alumnorum numerus numerum civium in aliquot academiis infrequentioribus adaequaret, & tandem in Academia hac longe frequentissima. Iam cum iuvenes viginti circiter annorum, iam inde a quinque annorum decadibus habuerim discipulos, facile liquet, inter eos, quotquot in vita adhuc sunt superstites, iam dudum esse senes quinquagenariis, & ex parte etiam sexagenariis, maiores. Qui cum filios suos iam dudum in disciplinam meam, tanquam *nepotes* morales, mihi quotannis submiserint, & eo quidem maiore cum fiducia, & lectionum mearum commendatione, quo utiliores eas olim ipsi sunt experti; facile potest colligi, in *millenario* nostro Studioforum Theologiae *numero*, si non *tertiam*, certe ad minimum *quartam* eorum partem iam ab annis compluribus fuisse *nepotes meos*: quemadmodum praeter aetatem, ex advenarum literis, per eos a parentibus mihi missis, & ex eorum confessione, etiam sine literis, in prima salutatione sua edita, satis liquido mihi potuit constare. At

At enim vero haec, vti res est, referentem me non exiguus occupat, imo iam ab annis pluribus occupatum, moeror tenet, vti tot parentum mihi carissimorum, ita etiam Academiae & Ecclesiae causa, aegerrime conceptus, & huc usque tacite toleratus, tandem vero aliquando post diuturnam suppressionem, in salutarem finem, fortasse etiam eventum, benevole & placide aperiendus. Cuius quatenam sit causa, CIVES DILECTISSIMI, Oedipo Vobis non est opus. Vestra ea est *lectionum mearum desertio*, etiam ad ipsa *Seminarii Theologici* membra, non considerato, quod a me, eius Directore, benevole ipsis collatum fuit, beneficio extensa, iam dudum ab antecessoribus vestris, qui hinc iam a pluribus annis discesserunt, illaudabili consuetudine in Vos traducta, fortasse etiam in futuros advenas traducenda. Quae desertio eo sane est indignior, quo minus est promerita, & quo minus in ordine docentium *monopolium didacticum* locum habet, & quo minus ea ipsis parentibus vestris carissimis grata erit, & a reducibus vobis haud dissimulata approbationem habebit ullam. Non succenseo vobis: quod absit per omnem modum; sed impense vos amo, amore a parentibus vestris merito etiam in filios traducto, de salute vestra paterne sollicitus. Doleo autem, quod vosmet ipsos

ipſos ei ſubtraxeritis *dono* vivae vocis meae *didactico*, cui nec *ſoliditatem*, nec cum iuſto *ordine perſpicuitatem* deeſſe, ipſi parentes veſtri, mei olim auditores frequentiſſimi, teſtes ſunt locupletes, ut pote *αὐτήκοοι & αὐτόπται*, omni exceptione maiores.

Vti generatim omnibus, ſic ſpeciatim Vobis, *auditorum veteranorum filiis*, ſuperiori anno in Exegeticis (vt de neglectu in Dogmaticis nihil dicam) lectiones obtuli privatas & utiliſſimas, easque cuivis deſideranti gratuitas: & in ſemestri quidem *aestivo* eas in *sermones* Chriſti *Ioanneos*, vti argumenti longe graviſſimi, ſic ex parte etiam phraſeologiae difficiliſſoris: in *hiberno* in *loca Pentateuchi Moſaici ſelecta de Chriſto*, ſecundum fontem Ebraeum, uti iſtas ſecundum Graecum, interpretanda. Oblatas habui; ſed vacuis potius ſubſelliis, quam auditoribus: & poſteriores quidem, cum numerus eorum ad duodenarium recideret, eumque in ſenarium deſitutum eſſe praeviderem, medias menſe Januario abrui. Siccine vero mea docentis vox viva, ac ſpiritali adfectu, qualem materialium dignitas requirit gignitque, debite *animata*, averſatione veſtra, fuit digna? & ideo quidem, quod nec in *dogmaticis* maioris, quam pro veſtra percipiendi facultate,

Bb 5

ſyſte-

systematis dictitati; nec in *exegeticis* commentariorum, (quorum typis expressorum & viliori pretio comparabilium v. g. Laurentianorum, ingens exstat copia,) calamo excipendorum autor fui, ac esse potui; sed, ad *meas lectiones* quod attinet, in his dissuasi diffusio-rem scriptionis operam, quae, compresso in subselliis abdomine facta, *malum* attrahit *hypochoondriacum*, vitae litterariae iam per se satis infestum.

Iam pro ratione aetatis meae videri quidem possem, tanquam rude donandus, iure meo agere emeritum quietum: sed salva conscientia nondum possum. Cum enim DEUS mihi ratione corporis & animae vires reliquerit ad docendum adhuc satis integras, iisque addiderit indefessum & debitum de academia, & per eam de ecclesia, bene merendi studium, ipsi me ingratum, ac huic inutilem, exhibere nec volo, nec possum, nisi per auditorum culpam sine mea invitus.

Ultima itaque vice, *Vobis, Cives Carissimi*, rursus offero in semestre aestivum lectiones meas in *selecta Pentateuchi loca de Christo*, eo sane digniores, quo magis a materiarum dignitate sunt commendabiles, privatim singulis diebus habendas. Ad partem
Theo-

Theologiae *dogmaticam* quod attinet, ea de-
nuo inchoabitur ad ductum libri mei notissi-
mi, *Salutis Oeconomia*, inscripti. Qui liber
etsi brevis est ac succinctus, multo tamen
plura continet, quam ad consveta candida-
torum examina requiri solet, & tractatione
annua, si tantum tres priores cuiusvis hebdo-
madis horae ei impendantur, commode pot-
est absolvi. Quare posteriores (quibus, quae
prioribus tractata sunt, adhibita meditatione
commode digerantur) per semestre aestivum
dabo operae *dogmatico-homileticae*; per
hibernum *Oeconomiae salutis morali*, quae
cum dogmatica iam dudum e latino a me ipso
germanice versa est; & eum quidem in finem,
ut auditores mei elocutioni homileticae assue-
fiant, simul tamen in examine publico ad
edendas responsiones latinas sint id onei.

Per tractationem vero *dogmatico-homi-
leticam* intelligo eam, qua mihi in certa scri-
pturae loca dispositiones ratione propositio-
nis & partitionis ita exhibeantur, vt exhibitas
e cathedra sine exhibentium nomine cum epi-
crisi praelegam, subiuncta declaratione, ad
quas doctrinas oeconomiae vtriusque dogma-
ticas & morales loca ista pertineant, & ex
iis sine alio librorum subsidio, quo Studiosi in
academiis adhuc destitui solent, facile & solide
deduci

deduci possint, cum ad fidei dogmata & vitae officia in Scripturis redeant omnia, ad easque historici argumenti materiae pro analogia sua facile possint reduci. Quam institutionem pro eo magis necessaria habeo, quo saepius in ea aliquoties tentata deprehendi, quam alienae suggestuque publico indignae dispositiones mihi sunt exhibitae. E quo instituto meo dogmatico, morali & homiletico, qui feliciter proficere cupiunt, iis liber meus, iam dudum iterato editus, *Oratoria sacra*, ab artis homileticae vanitate repurgata, & simplicitati suae restituta, commode poterit inservire.

De parte Theologiae *dogmatica* hoc adhuc monendum esse censeo, ad sufficientem, fixum & in futuros etiam annos duraturum cognitionis habitum, non sufficere cursum auditionis vnum; non quod libro meo, aut mihi eius interpreti, desit perspicuitas ac sufficiens illustratio: sed quod auditoribus multis partim iusta desit attentio & mentis capacitas, partim vero rerum gravitas & profunditas maior sit, quam ut unica tractatione recte possit digeri; in primis si, ut fieri non raro solet, horae aliquot negligantur, & frequens repetitionis opera meditationi iungenda intermittatur. Id quod cum probe observarent prima ordinis nostri theologici membra, eius

Senio-

Seniori lectio dogmatica, tanquam *primaria*, ita fuit commissa, vt auditores de necessitate & vtilitate continuandæ tractationis in consuetis confesibus, & alia etiam occasione, serio monerentur. Haec erat summa Programmatis mei Germanici, ad pristini & laudabilis status nostri conservationem, maiori spe, quam effectu, iam ante annos decem directa, ideoque nunc denuo repetenda, omis- sis, quae istud continebat, consiliis ac monitis literariis; quae ut salutis suae cupidis ad salubrem studiorum suorum digestionem inno- tescant, vivae vocis occasione reservantur.

Quod restat, omnibus ac singulis Aca- demiae nostrae civibus carissimis, quotquot sanctae Theologiae studiis se consecrarunt, animum ac amorem sincere paternum cum promptissimo inserviendi studio publice decla- ro. Et cum a lectionibus publicis & privatis, nec non a commercio cum amicis, praeci- pue academicis, epistolico permultum temporis mihi adhuc superfit, illius quidem bonam par- tem in solitaria cum Deo conversatione, se- cundum solenne illud Patriarcharum **ההלהים את האלהים**, precibus & praeparationi ad bea- tam analysin dabo: quandoquidem vero tri- tum illud & verissimum: **ORA & LABORA**, mentem meam post editas *Institutiones pasto- rales*,

rales, a scriptionis publicae labore vacuam, identidem vellicabit, modo dictis civibus nostris dilectissimis offero libertatem, quovis tempore, a lectionibus & prima post meridiem hora vacuo, me cum fiducia adeundi, & me de statu animi sui suorumque studiorum frequentius consulendi; cuius crebriori consultationis usu nihil consulturis erit salutaris, mihi vero gratius, hac ratione ultimarum & breviorum vitae meae periodum quam utilissime collocaturo. Lectionum vero mearum semestri aestivo destinatarum initia incident in posterioris hebdomadis Lipsiensium nundinalis diem primum, qui mensis Aprilis erit vigesimus septimus. Istas habeo in auditorio privato satis amplo, dogmaticas publice hora X. consveta, exegeticas privatim hora III. In utrisque primae hebdomadis horas dabo monitis de scopo ac ordine studiorum methodologico, in sequente hebdomade tractationem ipsam inchoaturus. Nec deerunt in reliquarum lectionum condimentum *asceticae*, diebus dominicis post sacra publica habendae. Cui instituto, ut DEUS mihi docturo, & carissimis civibus auditoris, largam Spiritus Sancti gratiam largiatur, ipsum demisse & fidenter invocabo. Dabam
Halae Mense Martio
exeunte.